

Ako jim pokažemo na stroji n. pr. osem kroglic, povedali bodo, koliko jih je, a sevéda do tega števila dospè se le s prištevanjem po eno. Naopačno pa bilo bi misliti, da iz tacih otrok, katerim je um pri vstopu v šolo še tako malo razvit, ne bode nikdar kaj prida. Koliko je tacih otrok, katerim prvo leto številjenje nikakor ne grè v glavo. A čudo, necega dne pa se prepričamo na svoje veselje, da se jim je um hipoma odprl, in lahko vse razumevajo.

Ko so se navadli otroci že „i in u“ napisovati, ko so dobili že pri názornem nauku pri opazovanji reči vsaj nekoliko jasnih pojem o številih 2, 3, 4, začénja se ustno številiti sè številom 2. Pričnè se s prištevanjem, odštevanjem in razstavljanjem števil in nadaljuje s tem do števila 5. Prav potrebno je bilo, da so se stare računice predrugačile in v novih izpustilo že v začetku množenje, razštevanje in deljenje. Kdor se je ravnal popred strogo po starej računici, bil je istinito pravi mučitelj; dosegel je vspeha le malo in pri nekaterih otrocih celó nič. Prištevanje je otrokom kaj lahko umljivo, kajti to je najnaravnnejše, najprimitivnejše, največkrat v rabi in tudi otroškemu razumu najbližje. Več težav napravlja jim odštevanje in razstavljanje števil. Pri odštevanji naj se pri začetnikih ne rabi izraz „manj“, ampak „stran“, ker jim je veliko bolje umljiv, priležnejši in določnejše zaznamuje odštevanje, nego prvi, kateri je preveč znanstven. V drugem šolskem letu pa naj se pričnè uporabljati „manj“. Pri teh dveh načinih številjenja ne zadenemo na posebne ovire. Težavnejše otroci razumevajo razstavljanje števil; to jim je namreč novost, ker se v tem niso v predšolskih letih nikdar vadili. No, pa tudi tega se kmalu privadijo, ako učitelj ne pustí nobene prilike, prirediti pouk tako, da bode kolikor mogoče názoren. Sploh pa moramo imeti posebno pri tem predmetu vedno pred očmi pedagogično načelo: od znanega do neznanega, od posebnega do splošnega. Po vsakem splošnem računnu sledé naj takoj tudi uporabe. Z názornostjo in učnimi pripomočki naj učitelj ne štedí. Zato naj ne pustí, da bi se kroglice na številnem stroji preveč zaprašile. Tudi svoj številni stroj, namreč prste, naj otroci pridno uporabljajo. Vsako število se mora učencu v različnih sestavah in v različni legi kroglic prav mnogokrat predstavljati; le na ta način dospè se do popolnoma jasnih pojmov. Preveč vzgledov z iménimi števili tudi ne kaže rabiti; ozirati se mora posebno na to, da si otroci prisvojé spretnost v računanji sè splošnimi števili. Konec računске ure, ko je duh otroški uže nekoliko utrujen, priporoča se vzlasti tako številjenje, da otroke v pozornosti ohranimo. (Konec prih.)

Názorni nauk v ljudskeji šoli.

(Piše **Ivan Tomšić**.)

(Dalje.)

1. Človeško telo po vnanjeji podobi.

Usta — kakšna so in čimu so?

Zdaj, ko se pogovarjamo drug z drugim, potrebujemo najbolj ust.

Vnanji deli naših ust ste ustni. Vsak človek ima dve ustni; jedna je nad usmi, druga pod usmi. Prvo imenujemo gorenjo ustno, drugo spodnjo ustno. Ustni ste rudeči — đadé se stisniti — mehki ste.

1) Usta imajo rudeči in mehki ustni. (Otroci izgovoré.) Ustni ste vnanja dela človeških ust. Kdo mi zná povédati kak notranji del naših ust? — Dobro si povedal. V ustih so zobjé. Zobjé so beli in trdi. Recimo: 2) V ustih so beli, trdi zobjé. (Otroci izgovoré.)

Pod gorénjo vrsto zób je jezik. Jezik je rudeč in mehák ter ga lahko premikamo na vse strani — premakljiv (pregibljiv) je. Recimo: 3) V ustih je rudeč, mehek in gibljiv jezik. (Otroci ponové 1 — 3.)

Ako bi jaz ne imel ust, ne bi vas mogel ničesar vprašati, in tudi vi bi mi ne mogli brez ust odgovarjati. Recimo: 1) Z usti govorimo.

Zjutraj, kadar v šolo pridemo, zapojemo, predno se učiti začnemo. Tudi pri petji nam je treba ust. Zatorej bodemo rekli: 2) Z usti pojemo.

Kadar smo trudni, z usti zdehamo. Rekli bodemo: 3) Z usti zdehamo.

Kadar dihamo (sópemo), potrebujemo najbolj nosa; a tudi z usti dihamo zrak v sé. Zatorej bodemo rekli: 4) Z usti dihamo (sópemo).

Da moremo živeti, treba nam je jesti; a jedí nosimo v usta. Rekli bodemo: 5) Z usti jémo.

Kadar govorimo, pojémo, zdéhamo ali pa jémo, vselej odpíramo usta. Usta torej lahko odpíramo in zapíramo. Recite: 6) Usta odpiramo in zapiramo. (Otroci ponové 1 — 6.)

Ob stranéh nôsa in ust ste:

Lici — kakšni ste in čimu ste?

Vsak človek ima dve lici. Lukec tukaj ima rudeči lici, a Pavlek ji nima. Pavlekovi lici ste bleđi; to je zató, ker je bil Pavlek bolan. 1) Lici ste rudeči ali bléđi. (Otroci izgovoré.)

Navadno imajo bolni otroci bleđi, a zdravi otroci rudeči lici.

Poglejte tukaj našega Jožka, kako lepi, okrogli lici ima. Tinče nima také okroglih lic; njegovi lici ste upadeni (suhi). 2) Lici ste okrogli ali upadeni (suhi). (Otroci ponové 1 — 2.)

Bolni ljudjé imajo navadno upadeni (suhi) lici.

Možjé imajo zadej za lici majhene, kodrave lasé. To je brada (podušesna brada). Recite: 3) Možjé imajo za lici brado (podušesno brado). (Otroci ponové 1 — 3.)

Kakor ste slišali, z usti lahko gibamo. Ali tudi z lici lahko gibamo? Poskusi ti, Andrejče! Zápri (stisni) ustni, in vzemi polna usta zraka v sé! Takó je prav! Le pogledjte, zdaj ima Andrejček lici napihneni. Recimo: 4) Lici lahko napihnemo.

Podbradek — kakšen je in čimu je?

1) Podbradek je navzdol nekoliko bolj ostrega konca.

Možjé imajo na podbradku lasé; tudi te lasé imenujemo brado. Nekateri možjé imajo rumenkasto (plavenkasto), drugi črno in nekateri tudi rudečkasto brado. Rekli bodemo: 2) Možjé imajo na podbradku brado.

Na obrazu imamo tudi — **senci**.

Pokažite mi senci! Senci ste nekoliko vtisjeni. Ako vas kdo na čelo udari, ne zabolí vas tako hudó, kakor takrat, če bi vas kdo na senci udaril. Večkrat uže majhen udarec na senci človeka umorí. Senci ste zelo občutljivi. Recite: 1) Senci ste stisnjeni; 2) Senci ste občutljivi.

K glavi prištevamo, kakor ste uže slišali, razven sprednjega dela glave ali obličja, tudi še

Záglavje in téme.

Záglavje in téme so tudi deli naše glave. Francè, pokaži mi, kje imaš záglavje, kje téme? Kaj vidiš na záglavji, kaj na témenu? Res je! Záglavje in téme je z lasmi pokrito. Recite: 1) Na záglavji in témenu imamo lasé. (Otroci izgovoré.)

Nekateri ljudjé imajo rumenkaste lasé, nekateri imajo rujave (kostanjeve), nekateri črne, in drugi zopet rúdeče. Otroci in ostaréli ljudjé imajo navadno belíčaste lasé. A predno se pri starih ljudéh lasjé obélijo, postajajo poprej sivi, t. j. lasjé poprej osivé in naposled postanejo popolnem beli. Starim ljudém — a tudi nekaterim mlajšim, ki so kako hudo, nevarno bolezen prestali — izpádajo lasjé. Na témenu lasjé najpred izpádejo. Tam, kjer so lasjé izpadli, glava je gola. Ako so skoraj vsi lasjé izpadli, potem je malo ne vsa glava gola. Golo glavo imenujemo plešo; človeka z golo glavo imenujemo plešastega človeka (plešeca).

Stari ljudjé (starčki), ki imajo plešo na glavi, ali pa, če imajo malo ne vso glavo golo, pokrivajo si glavo z majheno, črno kapico. Zakaj? Zato, da jih v glavo ne zébe. — Lasjé nam glavo grejejo.

Lasjé rastó ter postajajo vedno daljši; kadar so lasjé jako dolgi, strižemo je. Kdor je reden in snažen, umije in počese vsak dan svoje lasé. Tudi vi morate vsak dan to storiti, posebno zjutraj, kadar vstanete.

Martinek, potiplji téme na svojej glavi! Kakšno je? Trdo. — Zdaj potiplji še záglavje! Kakšno je? Tudi trdo. — Rekli bomo: 2) Téma je trdo. 3) Záglavje je tudi trdo.

Na témenu in na záglavji ne vidite nobenih oglov; téme in záglavje je skoraj okroglo — okroglasto je. Recite: 4) Téma in záglavje je okroglasto. (Otroci vse stavke ponové.)

Med záglavjem in obličjem (obrazom) imamo ušesi.

Ušesi — kakšni ste in čimu ste?

Vsak človek ima po dve ušesi, na vsakej strani po jedno uho, desno in levo.

1) Uho je podolgasto in okroglo.

Poglejmo si uho še bolj natanko. Jaz svoj prst lahko v uho vtaknem. Ti tudi! Kakšno je uho, ker vsak lahko svoj prst vanj vtakne? 2) Uho je votlo.

Ako konju kaka muha v uho prileze, vidimo ga, da z ušesi otresa. Konj ima gibljivi ušesi. Daj, otrési tudi ti svoji ušesi! Ali ju moreš? Nè! — Človek nima gibljivih ušes. Rekli bodemo: 3) Uho je negibično. (Otroci ponové stavke 1 — 3.)

Človek ima podolgasto okroglo, votlo in negibično uho. Izgovóri zdaj ti to, Ivanko!

Brez ušes bi vi ne mogli slišati, kar vam jaz pripovedujem; tudi svojih ljubih staršev bi ne mogli slišati, kadar vas učé, opominjajo in svaré. Brez ušes bi ne slišali prijetnega petja ljubih ptičic, niti prijetne godbe; brez ušes bi prav nič ne slišali, in to bi bilo pač jako žalostno za človeka. Kako srečni ste otroci, da vam je ljubi Bog dal ušesi, s katerimi poslušate lepe nauke svojih ljubih staršev in učiteljev.

Prigovor. Imamo dve ušesi, da več slišimo, a samo jedna usta, da manj govorimo. (Kar slišiš, ne raznašaj takój od hiše do hiše, ker to je grdo.)

Uganke. Kdo vse sliši, kar cesar govóri, a vender nikoli nič ne govóri? (οὐκ οὐκ ἀκούει) — Kateri travnik se ne dá poprej kositi, dokler ni s snegom pobeljen? (πριν) — Pri nas imamo dečka, ki je zmiraj pod streho, pa je vender zmiraj moker. Kdo je to? (κρυφός) — Nimam je še, pa si je tudi ne želim; ako bi jo pa imél, ne bi je dal za noben denar; kaj je to? (πλάκα) — (Dalje prih.)